

Vieranika Bandarovich / Вераніка Бандаровіч

Badaczka niezależna / Independent researcher

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1985-1759>

e-mail: litarcoffee@gmail.com

Самаідэнтыфікацыя і моўныя прыярытэты беларускай моладзі 20-х гг. XXI ст.

Self-identification and linguistic priorities of Belarusian youth in the 20s of the 21st century

Samoidentyfikacja i priorytety językowe białoruskiej młodzieży w latach 20. XXI wieku

ABSTRACT: This study is the third in a series conducted among students of non-philological specialties of the Belarusian State University in 2022–2023. The subject of the study was the attitude of modern Belarusian youth to the Belarusian language and its place in the lives of young people of the 20s of the 21st century, self-identification of Belarusian students. In connection with the processes that have been taking place in Belarusian society since 2020, the topics of the place of the Belarusian language in it and self-determination of youth seem extremely relevant and promising for development. The purpose of the study was to identify the level of proficiency in the Belarusian language of non-philological students of the BSU, their assessment of both their own knowledge and teaching in secondary educational institutions of Belarus. The emotional component was also important: how does a modern young person relate to everything Belarusian and Belarusian-speaking in his environment, whether he has such an environment at all, whether he applies knowledge of the Belarusian language in practice, whether he considers himself to be part of the Belarusian nation. The study was conducted through anonymous questionnaires. The questionnaire was prepared by the author of this work for a practical purpose (to know the level of the audience with whom it will be necessary to work) and for a scientific purpose (to formalize the results of the research in an article). The results of the analysis of the answers to the questions of the questionnaire showed that it is not necessary to be Belarusian by origin to consider oneself Belarusian. The respondents defined both their own level of proficiency in the Belarusian language and the general level of its teaching as average; noted the insufficient number of Belarusian-speaking environment; revealed a high degree of their own responsibility for the fate of the titular language of the nation.

KEYWORDS: Belarusian language, questionnaire, Belarusian youth, Belarusian-speaking environment, nation, self-identification.

Пачатак XXI ст. у сусветным маштабе надзвычай багаты на падзеі, выклікі ды пагрозы. Каб выяўляць тэндэнцыі і прагназаваць будучыню, навукоўцы розных галін ведаў, у тым ліку лінгвісты, уключаюцца ў разнастайныя даследаванні сучаснага грамадства. Прадметам іх становяцца не толькі палітычныя, эканамічныя з’явы ды пытанні, але і надзвычай актуальныя нацыянальныя, моўныя праблемы, самаідэнтыфікацыя сучаснай моладзі, задача якой – ствараць будучыню.

Лінгвісты на тэрыторыі Беларусі і беларусы за межамі краіны на працягу апошняга дваццацігоддзя праводзілі апытанні сярод насельніцтва, канферэнцыі, круглыя сталы, абаранялі навуковыя работы па тэмах, звязаных са стаўленнем да тытульнай мовы нацыі, яе ролі ў грамадстве, з прыярытэтамі сучасных маладых людзей. Адно з самых значных падобных даследаванняў – кандыдацкая дысертацыя Алены Лянкевіч *Беларуская мова і змешаныя коды ў сацыялінгвістычным і псіхалінгвістычным аспектах: катэгорыя адносін да мовы ў грамадстве* [Лянкевіч 2014]. Варта адзначыць і сацыялагічныя апытанні як дзяржаўных беларускіх (Інфармацыйна-аналітычны цэнтр пры Адміністрацыі прэзідэнта Беларусі, Цэнтр сацыяльна-гуманітарных даследаванняў БДЭУ і інш.), так і недзяржаўных інстытуцый (лабараторыя “НовАК” і інш.), вынікі якіх з розных бакоў акрэсліваюць у тым ліку і сучасную моўную сітуацыю ў Беларусі [37% беларусаў 2010, online; Аналітык БІСД 2021, online; Вынікі 2009, online; Нікалаева 2021].

У дадзеным даследаванні мелася на мэце выявіць стаўленне сучаснай моладзі да беларускай мовы і яе месца ў жыцці маладых людзей 20-х гг. XXI ст., таксама важна было даведацца, як яны сябе ідэнтыфікуюць, кім лічаць і жадаюць каб іх успрымалі з пункту погляду нацыянальнасці.

Даследаванне – трэцяе і заключнае з шэрагу намі праведзеных за час працы са студэнтамі БДУ (2022–2023 гг.), – як і папярэднія, засноўваецца на анкетаванні студэнтаў-нефілолагаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, гэтым разам толькі геаграфічнага факультэта з улікам студэнтаў ваеннага факультэта, якія (паводле вучэбнай праграмы) наведалі заняткі па беларускай мове (курс “Беларуская мова. Прафесійная лексіка”) разам са студэнтамі факультэта геаграфіі і геаінфарматыкі спецыяльнасці “геаінфармацыйныя сістэмы”. Вынікі першага падобнага даследавання былі прадстаўлены на канферэнцыі кафедры беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта „Język, literatura i kultura Białorusi. Z okazji 140. rocznicy urodzin klasyków literatury białoruskiej – Janki Kupały (1882–1942) i Jakuba Kołasa (1882–1956)” у чэрвені 2022 г. і апублікаваны ў зборніку да 65-годдзя гэтай кафедры *Спазнаючы Беларусь... Да 65-годдзя беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта* (Warszawa, 2023) [Бандаровіч 2023а: 198–214]. Вынікі другога агучваліся на канферэнцыі “Wielokulturowość

Europy Środkowo-Wschodniej: doświadczenia przeszłości i wyzwania teraźniejszości. Z okazji 20. rocznicy utworzenia Katedry Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej” (Warszawa, 13–14 października 2022), якую праводзіла кафедра міжкультурных даследаванняў у Цэнтральнай і Усходняй Еўропе Варшаўскага ўніверсітэта, і апублікаваны ў часопісе “Przegląd Środkowo-Wschodni” за 2023 г. [Бандаровіч 2023b: 277–294].

Вынікі 3-га, апошняга, анкетавання прапануюцца далей у табліцы.

**Зводная табліца з вынікамі анкетавання студэнтаў-географіў БДУ
за 07.02–28.02.2023**
усяго апрацавана 85 анкет

1. Хто Вы па паходжанні?	бел. 76	небел. 8	не ведаю 1
2. Кім сябе адчуваеце?	бел. 78	небел. 4	не ведаю/ цяжка адказаць 3
3. Ці вивучалі бел. мову раней?	так 85	не –	–
4. Дзе вивучалі?	дома 16 = 18,8 %	у дзіц. садку 12 у школе / гімназіі 84 у ліцэі / каледжы 5	не пазначана 1
5. Узровень выкладання б. мовы ў школе/гімназ.	вельмі нізкі – нізкі 7	сярэдне 39 вышэй за сярэдне 23	высокі 14 вельмі высокі 2
6. Ці здавалі экз./ЦТ па б. мове?	так 35	не 50	няма адказу –
7. Як ацэньваеце веданне б. мовы?	нездав. 10	здавальн. 47 = 55,2 %	добра 27 выдатна 1
8. Як выкарыстоўваеце б. мову ў жыцці?	усюды і заўсёды 1 толькі дома 8 у бел/моўным асяроддзі 52	выбіраю бел. мову у банкамаце 15 раблю запыты ў інтэрнэце 9 чытаю бел. маст. літ. 27	не разм., не чыт., не пішу, але ХАЧУ 2 не разм., не чыт., не пішу і НЕ ХАЧУ 3

9. Ці важная б. мова ў навакольным жыцці?	вельмі важная 26 = 30,5 % важная 33 = 38,3 %	не важная 4 = 4,7 %	усё роўна 22 = 25,8 %
10. Ці трэба б. мовы больш у ВНУ?	так 52 = 61 %	не 30	цяжка адказаць 3
11. Што для Вас бел. мова?	атрыбут асобн. дзярж. 43 (4) = 50,5 % атрыбут асобн. народа 62 (16) = 80 %	каштоўнасць, якую варта зберагаць 55 (7) = 64,7 % проста традыцыя 8 (4) = 9,4 %	прадмет у навуч. установе 7 (1) = 8,2 % нічога –
12. Што рабіць, каб б. мовай карысталіся ўсе?	кожнаму карыстацца мовай 39 = 45,8 %	залежыць ад кіраўніцтва 23 = 27 % залежыць ад кіраўніцтва і ад кожнага (2 адказы разам) 11,7 %	навошта гэта рабіць? 6 = 7 % свой адказ (асобна або разам з іншым): 19 адказаў = 22,3 %

На пэўныя пытанні анкеты можна было даваць па некалькі адказаў, чым і скарысталіся рэспандэнты. Варта асобна пракаментываць некаторыя вынікі апытання.

2-е пытанне “Кім сябе адчуваеце?": у параўнанні з адказамі на першае пытанне атрымліваецца цікавая сітуацыя – адчуваюць сябе беларусамі больш рэспандэнтаў, чым пазначылі сябе беларусамі па паходжанні.

4-е пытанне “Дзе вывучалі беларускую мову?": некалькі адказаў пазначылі 28 апытаных. З іх мінімум 3 першыя пункты пазначылі 5 апытаных; без першага пункта – 10 адказаў. Толькі ў школе / гімназіі вывучалі 57 чалавек. Толькі дома – 1.

Адзін адказ НЕбеларускі, якая не ведае, кім сябе адчувае, такі: “Быў беларускамоўны малады чалавек, які дапамог больш усіх пры вывучэнні”¹.

7-е пытанне “Як ацэньваеце сваё веданне беларускай мовы?": шмат выпадкаў (30), калі рэспандэнты пазначаюць “нездавальняюча” або “здавальняюча”, а расшыфроўкай адказу выбіраюць “ўспрымаю на слых беларускую мову і пішу *добра*”, што, магчыма, сведчыць пра пэўны перфекцыянізм беларусаў, неадэкватную, заніжаную самаацэнку. Пры гэтым пазначаюць адказ “добра” або “выдатна” і расшыфроўку “ўспрымаю

¹ Тут і далей арфаграфія і пунктуацыя арыгінальных адказаў захаваныя.

на слых беларускую мову і пішу добра” 26 чалавек. Ёсць і адваротныя прыклады (ix 2): калі пазначаюць адказам “добра”, а расшыфроўку даюць “успрымаю на слых беларускую мову добра, а пішу з цяжжасцю”.

Звяртаюць на сябе ўвагу і такія адказы:

* небеларуска, якая не ведае, кім сябе адчувае, вывучала беларускую мову ў школе з дапамогай беларускамоўнага маладога чалавека пазначае адказам на 7 пытанне “здавальняюча”, расшыфроўвае як “успрымаю беларускую мову на слых добра, а пішу з цяжжасцю” і дадае “чытаю добра, таму што шмат добрых аўтараў” – на наш погляд, вельмі каштоўны каментар;

* беларус, які лічыць сябе беларусам і вывучаў беларускую мову, ацэньвае свае веды на “здавальняюча” выбірае наступныя расшыфроўкі: “успрымаю на слых беларускую мову добра, а пішу з цяжжасцю” і “не размаўляю, не чытаю і не пішу па-беларуску і не хачу гэтага рабіць”;

* беларус, які не адчувае сябе беларусам, вывучаў беларускую мову і ў дзіцячым садку, і ў школе, ацэньвае сваё веданне беларускай мовы “нездавальняюча”, аднак расшыфроўкамі выбірае “ўспрымаю на слых беларускую мову і пішу добра” і “не размаўляю, не чытаю і не пішу па-беларуску і не хачу гэтага рабіць” – тут бачацца супярэчнасці, мяркуючы па далейшых адказах, нелюбоў да беларускай мовы прывілі настаўнікі і чалавек не жадае выкарыстоўваць трасянку, каментуе: «Либо чистый русский, либо белорусский»;

* усяго адказаў, дзе выбіраюць расшыфроўку “не размаўляю, не чытаю і не пішу па-беларуску і не хачу гэтага рабіць” – 3; пры гэтым расшыфроўку “не размаўляю, не чытаю і не пішу па-беларуску, але хацелася б” выбралі 2 рэспандэнты.

8-е пытанне – “Як выкарыстоўваеце беларускую мову ў жыцці?”. Вядуць інстаграмную сетку на беларускай мове – 2 рэспандэнты. Сістэмная мова тэлефона беларуская – у 3-х рэспандэнтаў. Часам з сябрамі размаўляюць па-беларуску – 5 апытаных. Толькі на вучэбных занятках па беларускай мове гавораць па-беларуску – 3 рэспандэнты. А вось ніколі / ніяк не карыстаюцца беларускай мовай у жыцці – 9 апытаных.

Найбольш рэспандэнтаў карыстаюцца беларускай мовай у беларускамоўным асяроддзі, а другі па папулярнасці адказ на гэтае пытанне – чытаю беларускую мастацкую літаратуру. Такім чынам, каб пачаць размаўляць па-беларуску сучаснаму маладому чалавеку ў Беларусі патрэбна, каб навакольныя таксама размаўлялі. Падобнае ўжо было заўважана ў даследаванні 2009 года Надзеі Яфімавай і Віталія Сіліцкага, напрыклад [Вынікі 2009, online], а таксама ў згаданай дысертацыі А. Лянкевіч [Лянкевіч 2014]. Такая з’ява носіць у сацыялогіі назву “спіраль маўчання”

[*Спіраль маўчання*, online]. Гэта значыць, калі чалавек бачыць, што большасць думае ці робіць інакш, чым ён, то гэты чалавек свой пункт погляду выказваць не будзе, а далучыцца да большасці. Так, людзі схільныя прыхоўваць свае альтэрнатыўныя меркаванні, калі адчуваюць, што асяроддзе думае інакш.

9-е пытанне – “Ці важная беларуская мова ў навакольным жыцці?”. У параўнанні з вынікамі папярэдніх двух апытанняў з вялікім адрывам лідзіруюць адказы “важная” і “вельмі важная” і параўнальна няшмат тых, каму ўсё роўна. Гэта ўсяляе пэўныя надзеі на моладзь.

11-е пытанне – “Што для Вас беларуская мова?”. У асноўным (52 рэспандэнты) адзначалі па некалькі адказаў. Таксама ў табліцы ў графах, што адносяцца да гэтага пытання, у дужках паказана колькасць рэспандэнтаў, якія выбралі толькі адзін пэўны адказ. Такім чынам, усе адказы БЕЗ “атрыбут асобнай дзяржавы” – 42. Усе адказы, якія ўтрымліваюць “атрыбут асобнай дзяржавы” і “атрыбут асобнага народа” – 34. Усе адказы – БЕЗ “атрыбут асобнай дзяржавы” і “атрыбут асобнага народа” – 14.

На 12-е пытанне “Што рабіць, каб беларускай мовай карысталіся ўсе?” можна было даць свой адказ.

Свае адказы:

1. “Варта пачаць з сябе, сваім прыкладам паказаць, што мова – гэта адно з найважнейшых прыняццяў сябе як беларуса. Размаўляць на мове ў сваім асяродзі”.

2. “На мой погляд беларуская мова знаходзіцца ў вельмі [страшным?] становішчы, і на цяперашні час мы не маем комплекс мер, якія б зручна паўплывалі на карыстанне беларускай мовы”.

3. “З малых гадоў вывучаць дзяцей беларускай мове. Рускую мову зрабіць менее (важнай) для вывучання”.

4. “Перавесці сістэму адукацыі пачынаючы з дзіцячага садка на беларускую мову, тады новыя пакаленні будуць пераважна размаўляць па-беларуску спачатку ў сваім асяроддзі, а потым гэта перайдзе і на астатняе грамадства”.

5. “Прыняць <...> закон аб скасаванні двухмоў’я і аб выключным выкарыстанні адзінай дзяржаўнай мовы афіцыйнымі асобамі, на ТБ і г. д.”.

6. “Распаўсюджаць беларускую мову; карыстацца ёю ў ва ўсіх выпадках; перацягваць сваякоў, сяброў у карыстанне роднай мовай. Пазбавіць рускую мову статусу дзяржаўнай мовы”.

7. “Забараніць рускую мову”.

8. “Калі кіраўніцтва зробіць беларускую мову адзінай у дзяржаве, будзе лепей, шмат людзей пераходзяць і размаўляюць”.

9. “Палюбіць мову”.

10. “Зрабіць адзінай дзяржаўнай мовай, далучаць да роднай мовы з дзяцінства”.

11. “Больш ужываць беларускую мову ў жыцці. Рабіць больш рэкламы і інш.”.

12. “Правесці палітыку беларусізацыі. Вывучаць мову з дзяцінства. Размаўляць на роднай мове кожны дзень”.

13. “Адводзіць больш часу на вывучэнне роднай мовы ў школах, ліцэях і г. д. Уводзіць родную мову ў паўсядзённую жыццёвую”.

14. “Ствараць беларускамоўнае асяроддзе”.

15. “Зрабіць беларускую мову адзінай ва ўсёй краіне”.

16. “Трэба зрабіць мову адзінай афіцыйнай, але, на пачатак, зрабіць навучанне (школы і ўніверсітэты) толькі на беларускай мове, крамы і іншая сфера паслуг толькі на мове”.

17. “Праводзіць мерапрыемствы па-беларуску, у краме размаўляць па-беларуску, а таксама, каб зыкеткі і ўсе другое было па-беларуску”.

18. “Я лічу, што беларускую мову трэба ведаць кожнаму чалавеку, які нарадзіўся ў цудоўнай краіне Беларусь. Гэта наша (мова) гісторыя, традыцыя, незалежнасць, адметнасць, прыгажосць Беларусі. Кожнага чалавека немагчыма завлеч (навязаць) гаворыць па-беларуску. Больш яе выкарыстоўваць (зрабіць яму патрэбную сроду, дзе будуць карыстацца мовай)”.

19. «Не стоіць быць такім особым в языке, лучше разговаривать на всем понятном языке, а белорусский просто знать на слух».

Некаторыя, на наш пункт погляду, найбольш значныя вынікі 3-х апытанняў, праведзеных у 2022 і 2023 гг., былі параўнаны і зведзены ў табліцу.

Параўнанне вынікаў 3-х апытанняў

Час апыт. Важныя пыт.	Люты – травень 2022	Верасень 2022	Люты 2023
Беларуская мова вельмі важная або проста важная для:	50,4 % рэспандэнтаў	65 % рэспандэнтаў	69,4 % рэспандэнтаў
Беларускай мовы трэба больш у ВНУ для:	40,5 % рэспандэнтаў	57,5 % рэспандэнтаў	61 % рэспандэнтаў

Час апыт. Важныя пыт.	Люты – травень 2022	Верасень 2022	Люты 2023
Беларуская мова – атрыбут асобнага народа для:	32,3 % рэспандэнтаў	72,5 % рэспандэнтаў	80 % рэспандэнтаў
атрыбут асобнай дзяржавы для:	25,4 % рэспандэнтаў	32,5 % рэспандэнтаў	50,5 % рэспандэнтаў
каштоўнасць для:	28,9 % рэспандэнтаў	57,5 % рэспандэнтаў	64,7 % рэспандэнтаў
Што трэба, каб бел. мовай карысталіся ўсе і заўсёды? Навошта гэта? – для:	19,8 % рэспандэнтаў	17,5 % рэспандэнтаў	7 % рэспандэнтаў
Залежыць ад кіраўніцтва для:	31,4 % рэспандэнтаў	27,5 % рэспандэнтаў	27 % рэспандэнтаў
Залеж. ад кожна з нас:	52,8 % рэспандэнтаў	35 % рэспандэнтаў	45,8 % рэспандэнтаў

Такое параўнанне выявіла наступныя тэндэнцыі: павышэнне значэння беларускай мовы ў жыцці маладых людзей; з часам усведамляецца ўсё большае значэнне беларускай мовы як атрыбута асобнай дзяржавы; у 2023 г. у параўнанні з 2022 аказалася нашмат менш аб'якавых да беларускай мовы ў навакольным асяроддзі апытаных; і па-ранейшаму самы папулярны адказ на пытанне пра лёс беларускай мовы “залежыць ад кожнага з нас”.

Па словах аднаго з рэспандэнтаў, у справе падтрымкі беларускай мовы “варта пачаць з сябе...”. Вельмі важна, што гэтая думка, калі не гучыць літаральна, дык прасочваецца з апытання ў апытанне і сведчыць пра ўсведамленне адказнасці маладых беларусаў у Беларусі на пачатку XXI ст. за лёс беларускай мовы. Яшчэ 10–15 гадоў таму асноўная адказнасць ускладалася на кіраўніцтва краінай [Міхайлоўская 2015]. Хоць на практыцы карыстацца актыўна беларускай мовай маладыя людзі схільныя хутчэй у беларускамоўным асяроддзі (тое ж паказвалі вынікі папярэдніх даследаванняў), якога, з аднаго боку, бракуе на сённяшні дзень у Беларусі, але, з іншага, сама ж моладзь і сярэднія пакаленне яго нават у складанай цяперашняй сітуацыі ствараюць самастойна, афлайн

і анлайн. Што матывуе? Усведамленне сябе адметнымі, імкненне больш ведаць пра сябе, пра Беларусь і яе гісторыю ў эпоху глабалізацыі нават сярод тых, хто ў анкеце пазначыў, што па паходжанні небеларус.

References

- 37% belarusai ličac', što movy peravažna ne хапае ў сферы рэкламы. 2010. Marketing.by. 24 маі [online] <https://marketing.by/novosti-rynka/37-belarus-lichats-shto-movy-peravazhna-ne-khapaе-sfery-reklamy/> [доступ: 22.05.2024] [37% беларусаў лічаць, што мовы пераважна не хапае ў сферы рэкламы. 2010. Marketing.by. 24 мая].
- Analitik BİSD: u belaruskaj moladzi vyrazna sfarmiravana nacyanal'naâ i gramadzânskaâ identyčnas'. 2021. Belta, 3 snežnâ [online] <https://blr.belta.by/society/view/analitik-bisd-u-belaruskaj-moladzi-vyrazna-sfarmiravana-natsyjanalnaja-i-gramadzjanskaja-identychnast-107682-2021/> [доступ: 22.05.2024] [Аналітык БІСД: у беларускай моладзі выразна сфарміравана нацыянальная і грамадзянская ідэнтычнасць. 2021. БелТА, 3 снежня].
- Bandarovič Veranika. 2023a. *Belaruskâ mova ў nefilalagičnym studenčkim asâroddzi Belaruskaga dzâržainaga ūniversiteta (198–214)*. U: *Spaznaičy Belarus'... Da 65-goddzâ belarusistyki Varšauskaga ūniversiteta*. Warszawa [Бандаровіч Вераніка. 2023а. *Беларуская мова ў нефілалагічным студэнцкім асяроддзі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (198–214)*. У: *Спазнаючы Беларусь... Да 65-годдзя беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта*. Warszawa].
- Bandarovič Veranika. 2023b. *Mesca belaruskaj movy ў sučasnaj Belarusi*. "Przeгляд Środkowo-Wschodni" t. 8: 277–294 [Бандаровіч Вераніка. 2023б. *Месца беларускай мовы ў сучаснай Беларусі*. "Przeгляд Środkowo-Wschodni" t. 8: 277–294].
- Lânkevič Alena. 2014. *Belaruskâ mova i zmešanyâ kody ў sacyâlingvistyčnym i psiholingvistyčnym aspektah: katêgoryâ adnosin da movy ў gramadstve*: dys. kand. filal. navuk: 10.02.01, 10.02.19. Belarus. dzârž. un-t. Minsk [Лянкевіч Алена. 2014. *Беларуская мова і змешаныя коды ў сацыялінгвістычным і псіхалінгвістычным аспектах: катэгорыя адносін да мовы ў грамадстве*: дыс. канд. філал. навук: 10.02.01, 10.02.19. Беларус. дзярж. ун-т. Мінск].
- Mihajloŭskâ Snâžana. 2015. *Belaruskâ mova: karystal'niki i pryhil'niki*. "Belaruskâ dumka" № 4: 52–57 [Міхайлоўская Сняжана. 2015. *Беларуская мова: карыстальнікі і прыхільнікі*. "Беларуская думка" № 4: 52–57].
- Nikalaeva Nadzeâ. 2021. *Šmat pracavac' i stac' prafesiânalâ 08.12.2021* [online] <https://zviazda.by/be/news/20211208/1638967363-shmat-pracavac-i-stac-prafesiyanalam> [доступ: 18.05.2024] [Нікалаева Надзея. 2021. *Шмат працаваць і стаць прафесіяналам. 08.12.2021*].
- Spiral' maičannâ. "Skarbniča sensaŭ" [online] <https://www.zhalevich.com/by/skarbnica/spiral-maucanna.html> [доступ: 20.05.2024] [Спіраль маўчання. "Скарбніца сэнсаў"].
- Vyniki sacyâlagičnaga dasledavannâ "Nacyanal'naâ identyčnas' vačami belarusai: hto my i âkimi my budzem?". 2009. BUDZMA.by. 14 kastyčnika [online] <https://budzma.org/news/vyniki-prezientacyi-sacyalahichnaha-dasledavannia-2009.html> [доступ: 18.05.2024] [Вынікі сацыялагічнага даследавання "Нацыянальная ідэнтычнасць вачамі беларусаў: хто мы і якімі мы будзем?". 2009. BUDZMA.by. 14 кастрычніка].

STRESZCZENIE: Niniejsze badanie jest trzecim z cyklu analiz przeprowadzonych wśród studentów kierunków niefilologicznych na Białoruskim Uniwersytecie Państwowym (BUP) w latach 2022–2023. Przedmiotem badań był stosunek współczesnej

młodzieży białoruskiej do języka białoruskiego i jego miejsca w życiu młodych ludzi lat 20. XXI w., a także samoidentyfikacja białoruskich studentów. W związku z procesami zachodzącymi w społeczeństwie białoruskim od 2020 r. tematyka miejsca języka białoruskiego i samoidentyfikacji młodzieży wydaje się niezwykle aktualna i perspektywiczna. Celem badania była identyfikacja poziomu znajomości języka białoruskiego wśród studentów kierunków niefilologicznych na BUP oraz ocena zarówno ich wiedzy własnej, jak i nauczania w szkołach średnich na Białorusi. Istotny był także komponent emocjonalny: jak współczesny młody człowiek odnosi się do wszystkiego, co białoruskie i białoruskojęzyczne w swoim otoczeniu, czy w ogóle takie środowisko ma, czy wykorzystuje w praktyce znajomość języka białoruskiego, czy uważa się za Białorusina. Badanie przeprowadzono metodą anonimowej ankiety. Kwestionariusz został przygotowany przez autorkę artykułu w celach praktycznych (aby poznać poziom odbiorców, z którymi miała pracować) i naukowych (aby na podstawie wyników badań napisać artykuł). Wyniki analizy odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie wykazały, że nie trzeba być Białorusinem z pochodzenia, aby uważać się za Białorusina. Respondenci zarówno swój własny poziom znajomości języka białoruskiego, jak i ogólny poziom jego nauczania określili jako przeciętny; podkreślili niewystarczającą liczbę środowisk białoruskojęzycznych, ujawnili wysoki stopień własnej odpowiedzialności za losy tytularnego języka narodu.

СЛОВА КЛУЧОВЫЕ: язык бiałoruski, анкета, мłодzież бiałorusка, środowisko бiałorusкоjęзyczne, народ, самoidentyfikacja.

АНАТАЦЫЯ: Дадзенае даследаванне – трэцяе з цыкла праведзеных сярод студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ў 2022–2023 гг. Прадметам даследавання сталі адносіны сучаснай беларускай моладзі да беларускай мовы і яе месца ў жыцці маладых людзей 20-х гг. XXI ст., самаідэнтыфікацыя беларускіх студэнтаў. У сувязі з працэсамі, якія адбываюцца ў беларускім грамадстве пасля 2020 г., тэмы месца ў ім беларускай мовы і самавызначэння моладзі бачацца надзвычай актуальнымі і перспектыўнымі для распрацоўкі. За мэту даследавання ставілася выяўленне ўзроўню валодання беларускай мовай студэнтаў-нефілолагаў БДУ, ацэнка імі як уласных ведаў, так і выкладання ў сярэдніх навучальных установах Беларусі. Таксама важны быў эмацыйны складнік: як сучасны малады чалавек ставіцца да ўсяго беларускага і беларускамоўнага ў сваім акружэнні, ці мае ўвогуле такое акружэнне, ці прымяняе веды па беларускай мове на практыцы, ці адносіць сябе да беларускай нацыі. Даследаванне праводзілася шляхам ананімнага анкетавання. Анкета была падрыхтаваная аўтарам дадзенай працы з практычнай мэтай (ведаць узровень аўдыторыі, з якой давядзецца працаваць) і з навуковай (аформіць вынікі анкетавання ў артыкул). Вынікі аналізу адказаў на пытанні анкеты паказалі, што неабавязкова быць беларусам па паходжанні, каб лічыць сябе беларусам. Рэспандэнты вызначылі і ўласны ўзровень валодання беларускай мовай, і агульны ўзровень выкладання яе як сярэдні; адзначылі недастатковую колькасць беларускамоўных асяродкаў у Беларусі; выявілі высокую ступень уласнай адказнасці за лёс тытульнай мовы нацыі.

КЛЮЧАВЫЯ СЛОВЫ: беларуская мова, анкета, беларуская моладзь, беларускамоўнае асяроддзе, нацыя, самаідэнтыфікацыя.

Data przesłania artykułu: 20.07.2024

Data akceptacji artykułu: 30.08.2024

ABOUT THE AUTHOR / O AUTORZE

Vieranika Bandarovich / Вераніка Бандаровіч – Mińsk, Białoruś, badaczka niezależna; dr filologii; specjalność naukowa: historia języka białoruskiego; zainteresowania naukowe: językoznawstwo, socjolingwistyka, historia języków słowiańskich, etymologia.

Wybrane publikacje (2023–2024):

1. Бандаровіч Вераніка. 2023. *Беларуская мова ў нефілалагічным студэнцкім асяроддзі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (198–214)*. У: *Спазнаючы Беларусь... Да 65-годдзя беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта*. Warszawa.
2. Бандаровіч Вераніка. 2023. *Месца беларускай мовы ў сучаснай Беларусі*. „Przegląd Środkowo-Wschodni” t. 8: 277–294.